

Nationalregnskab 3. kvartal 2009

Dansk økonomi er ikke gået helt bag om dansen

Der var frygtet en fortsat nedgang i dansk økonomi i 3. kvartal 2009, men de nye nationalregnskabstal viste en pæn fremgang. Dansk økonomi er dermed ikke som frygtet efterladt alene tilbage på perronen sammenlignet med andre lande. Udsigterne for arbejdsmarkedet er imidlertid stadig dystre, hvilket bl.a. ses af, at beskæftigelsen faldt med voldsomme 44.000 personer.

af chefanalytiker **Frederik I. Pedersen**
& stud. polit. **Jeppe Druedahl**

22. december 2009

Analysens hovedkonklusioner

- BNP-væksten er foreløbig opgjort til 0,6 pct. målt i forhold til 2. kvartal 2009. Fremgangen i 3. kvartal 2009 er trukket af det private forbrug, maskininvesteringerne, det offentlige forbrug samt udenrigshandlen.
- Beskæftigelsen faldt med 44.000 personer fra 2. til 3. kvartal 2009. Det dækker over et fald i den private beskæftigelse på godt 41.000 personer, og et fald i den offentlige beskæftigelse på 3.000 personer.
- BNP ligger i de tre første kvartaler af 2009 5½ pct. lavere end i samme periode sidste år. Det afspejler en bred og stor nedgang i det private forbrug, investeringerne samt eksporten. Importen er dog faldet betydeligt mere end eksporten, hvilket holder hånden under væksten.
- De offentlige investeringer har skuffet og skal stige med 33 pct. fra 3. til 4. kvartal 2009 for at nå regeringens mål. Det er på ingen måder realistisk.
- Siden toppunktet er BNP faldet svarende til 100 mia. kr., mens beskæftigelsen i den private sektor er faldet ca. 140.000 personer. Hermed er 60 procent af beskæftigelsesfremgangen fra det seneste opsving allerede forsvundet igen.
- Det enorme fald i både BNP og beskæftigelse vidner om massiv overkapacitet i dansk økonomi – et forhold der fremadrettet vil lægge et nedadgående pres på væksten. Selvom vi forventer positiv fremgang i BNP i 2010, bliver væksten for svag til at trække gang i arbejdsmarkedet igen. Der er derfor lang vej til vending i beskæftigelsen.

Kontakt

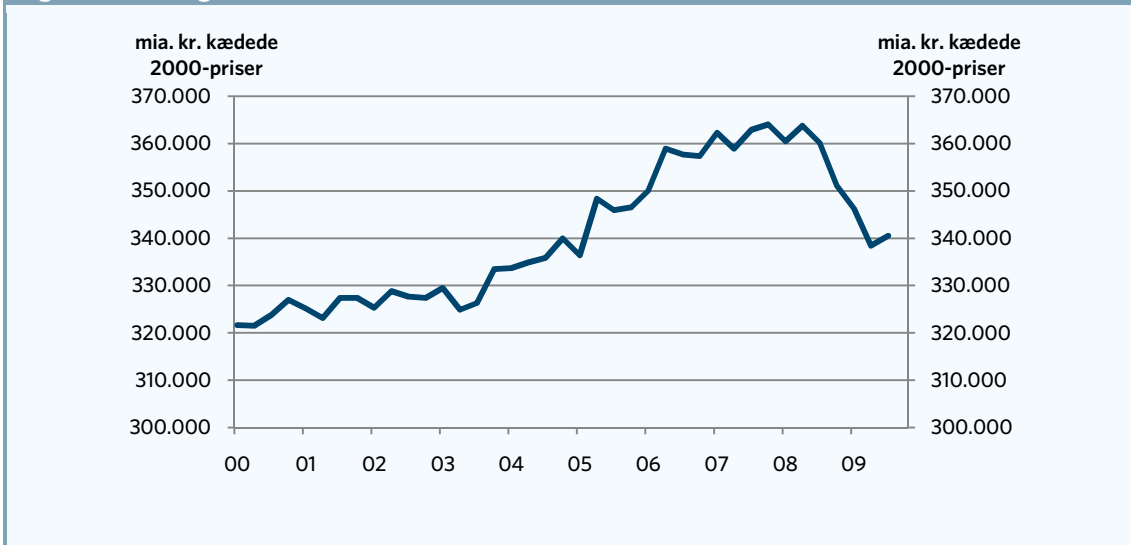
Chefanalytiker
Frederik I. Pedersen
Mobil 28424272
fip@ae.dk

Presseansvarlig
Janus Breck
Mobil 40 61 34 38
jb@ae.dk

Markant nedgang i vækst og beskæftigelse

Den økonomiske aktivitet målt ved bruttonationalproduktet (BNP) steg ifølge de foreløbige nationalregnskabstal med 0,6 pct. fra 2. til 3. kvartal 2009, sæsonkorrigeret. Det er en overraskende pæn fremgang i lyset af de indikatorer, der ellers har været for dansk økonomi. Udviklingen skal dog ses i lyset af det store fald, der har været i BNP frem til og med 2. kvartal 2009, hvorfor BNP de første tre kvartaler af 2009 ligger 5½ pct. lavere end samme periode 2008. Det viser figur 1. Med en normal vækstrate på ½ pct. i 4. kvartal 2009 lander BNP på -4,6 pct. for hele 2009. Det er en historisk voldsom nedgang, der er marginalt værre end forventet i vores prognose fra oktober 2009.

Figur 1. Udviklingen i BNP

Kilde: AE pba. Danmarks Statistik.

Beskæftigelsen faldt ifølge nationalregnskabet med 44.000 personer fra 2. til 3. kvartal 2009. Den voldsomme nedgang fortsætter derfor på arbejdsmarkedet. Med udsigterne til et fortsat fald i beskæftigelsen i 4. kvartal 2009 tyder tallene på en samlet nedgang i beskæftigelsen på mere end 90.000 personer fra 2008 til 2009 som årlige gennemsnit. Det er desværre som forventet.

Figur 2. Udviklingen beskæftigelsen

Anm.: Udviklingen er påvirket af strejken i den offentlige sektor i 2. kvartal 2009.

Kilde: AE pba. Danmarks Statistik.

Sammenholdt med toppunktet i 4. kvartal 2007 er BNP faldet med 6,5 pct., eller hvad der svarer til godt 100 mia. kr. i dagens priser. Beskæftigelsen er siden toppunktet i 3. kvartal 2008 faldet med 130.000 personer. Det enorme fald i både BNP og beskæftigelse vidner om stor overkapacitet i dansk økonomi – et forhold der fremadrettet vil lægge et nedadgående pres på væksten. Når det er sagt, så forventer vi fortsat positiv, men relativt svag fremgang i dansk økonomi i 2010. Væksten bliver dog for svag til at trække gang i arbejdsmarkedet igen, og der er desværre lang vej til en vending i beskæftigelse og ledighed.

Rimelig bred fremgang trækker væksten

Bortset fra investeringerne på bolig, bygge- og anlægsområdet voksede alle efterspørgselskomponenter i 3. kvartal 2009. Det viser tabel 1 med hovedtallene fra det nye nationalregnskab, samt AEs oktoberprognose for hele 2009.

Tabel 1. Nationalregnskabstal			
	2. kv. 2009 – 3. kv. 2009	1.-3. kv. 2008 – 1.-3. kv. 2009	AE prognose 2008-2009
-----Pct. realvækst (kæde)-----			
Privat forbrug	0,5	-5,8	-5,0
Offentligt forbrug	1,0	2,4	1,7
Boliginvesteringer	-2,5	-15,9	-18,0
Maskininvesteringer, software mv.	3,3	-12,2	-14,0
Bygninger og anlæg ex. bolig	-4,2	-9,3	-5,0
Lagerinv. inkl. diskrepans ¹⁾	0,0	-1,7	-1,0
Eksport	0,9	-10,8	-10,4
- varer	2,6	-11,8	-10,8
Import	0,6	-14,0	-13,4
- varer	2,2	-16,5	-15,5
BNP	0,6	-5,5	-4,4
----- ændring 1.000 personer -----			
Ændret beskæftigelse	-44	-79	-91
Ændret arbejdsstyrke	-34	-36	-44

Anm.: De første søjler er baseret på sæsonkorrigerede tal.

¹⁾ Bidrag til BNP-væksten.

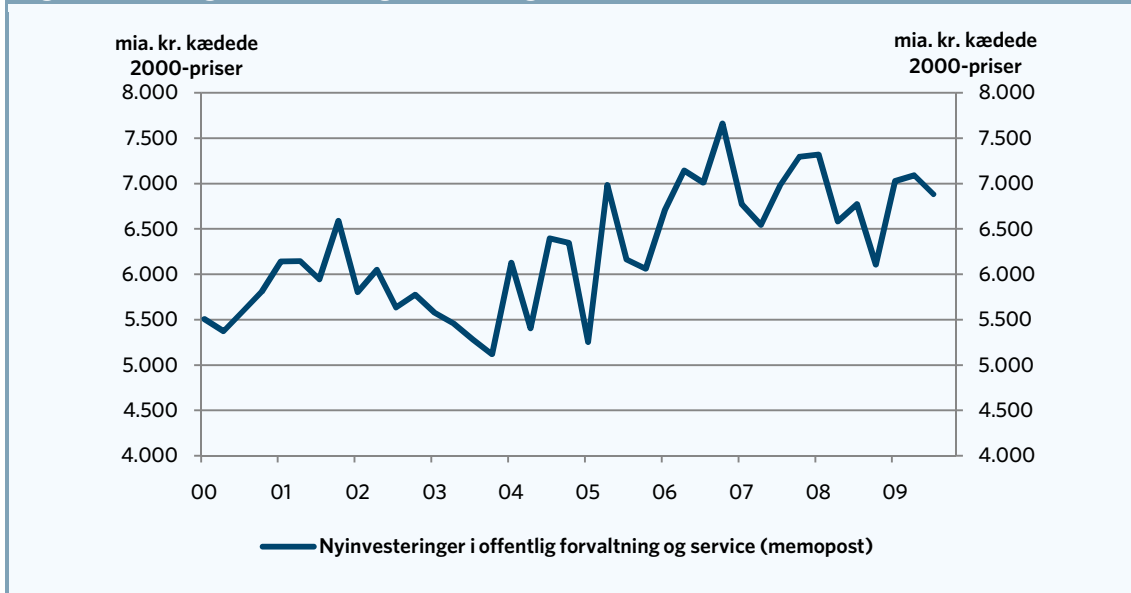
Kilde: AE pba. Danmarks Statistik.

Det private forbrug voksede overraskende med ½ pct. fra 2. til 3. kvartal. Der var her på baggrund af detailsalg, bilsalg og dankortomsætning ventet et mindre fald i det private forbrug. Det var især forbruget af tjenester (transport, kommunikation, underholdning og rejser mv.), der trak op i 3. kvartal, men også anskaffelser af køretøjer trak en smule op. Til gengæld faldt det private forbrug af varer. Udviklingen ændrer dog ikke på, at det private forbrug falder voldsomt i 2009, om end udviklingen tegner til at blive marginalt bedre, end det vi forventede i vores oktoberprognose.

Boliginvesteringsposterne og de øvrige bygge- og anlægsinvesteringer faldt i 3. kvartal 2009, mens maskininvesteringerne mv. steg relativt pænt. Stigningen i maskininvesteringerne skal dog formentlig ses i sammenhæng med køb af boreplatforme, skibe eller fly og skal derfor ikke overfortolkes. Sam-

menlignet med forventningerne i vores oktoberprognose tegner udviklingen i boliginvesteringerne og maskininvesteringerne lidt mindre negativ end ventet, mens de øvrige bygge- og anlægsinvesteringer tegner mere negativ. Det sidste skal bl.a. ses i lyset af, at der ikke er kommet gang i de offentlige investeringer endnu. Det viser figur 3.

Figur 3. Udviklingen i de offentlige investeringer

Kilde: AE pba. Danmarks Statistik.

De offentlige investeringer faldt med 3 pct. fra 2. til 3. kvartal 2009. Sammenholdes de første tre kvartaler af 2009 med samme periode sidste år, er de offentlige investeringer kun vokset med 1,6 pct.¹ Regeringen forventede i Økonomisk Redegørelse december 2009 en real vækstrate for hele 2009 på 12,6 pct. På baggrund af de nye nationalregnskabstal skal de offentlige investeringer stige med 33 pct. fra 3. til 4. kvartal 2009 for at nå regeringens mål. Det er på ingen måder realistisk.

Modsat steg det offentlige forbrug med ca. 1 pct. fra 2. til 3. kvartal 2009. Det offentlige forbrug er samlet set vokset mere end forventet i 2009.

Eksporten steg kap 1 pct. fra 2. til 3. kvartal. Det dækker over et fortsat fald i eksporten af tjenester (herunder søfart), mens vareeksporten steg godt 2½ pct. Importen steg godt ½ pct. i 3. kvartal, hvilket ligeledes dækker over en nedgang i tjenesterne og fremgang i varerne. Samlet bidrog udenrigshandlen (eksporten minus importen) isoleret set positivt til væksten i 3. kvartal 2009. Set over de tre første kvartaler af 2009 er importen faldet betydeligt mere end eksporten. Det afspejler, at efterspørgslen herunder privat forbrug og investeringer har været meget hårdt ramt i 2009. Sammenholdt med vores prognose tegner nedgangen i såvel eksport som import en smule mindre.

Lagrene bidrog ikke til væksten i 3. kvartal 2009. Der er stadig tale om, at virksomhederne nedbryder lagre, men ikke i noget større omfang end i 1. halvår 2009. Lagrene bidrager samlet set mere negativt til væksten, end ventet i vores oktoberprognose.

¹ Dette er i faste priser. I løbende priser viser nationalregnskabet et fald i de offentlige investeringer på 1 pct. i de tre første kvartaler af 2009. Det betyder altså at prisen på de offentlige investeringer er faldet med 2½ pct.

Lagerudviklingen taler umiddelbart for, at BNP-udviklingen overdriver efterspørgselsnedgangen, og at vi må vente positive bidrag til væksten herfra senere. Stigende BNP som følge af lagerudviklingen har så omvendt heller ikke bund i en modsvarende fremgang i efterspørgslen.

Det er dog mere end uvist, hvad de store negative lagerbidrag modsvarer. Det kan afspejle usikkerhed i opgørelsen i lyset af de udskudte momsfrister for virksomhederne. Det kan også modsvare, at importlagrene er blevet reduceret kraftigt, hvilket samtidig vil være med til at forklare det store fald i importen af især varer. Hvis det sidste er tilfældet, må det så samtidig betyde, at en ændret lageradfærd i 4. kvartal 2009 eller i 2010 vil blive modsvaret af øget import. Sker det vil lagerudviklingen *ikke* trække BNP-vækst med sig. Ifølge input-output opgørelserne har importindholdet i lagerinvesteringerne direkte og indirekte ligget betydeligt højere end 50 pct. gennem de sidste mange år. Det taler ligeledes for, at lagerudviklingen ikke kan ses uafhængig af importen.

Selvom dagens tal er en positiv overraskelse, der viser at dansk økonomi ikke er efterladt alene tilbage på perronen sammenlignet med andre lande, må udviklingen ses i lyset af det voldsomme fald, der har været indtil da. Man skal aldrig overfortolke udviklingen i et enkelt kvartal, og udviklingen i BNP i 3. kvartal 2009 må bl.a. se i lyset af det voldsomme fald, der var i 2. kvartal 2009. De nye tal ændrer derfor ikke på, at vi i 2009 står med den største nedgang i den økonomiske aktivitet i nyere tid. Samlet giver de nye tal i sig selv ikke anledning til at ændre vores vækstprognoser i noget større omfang for hverken 2009 eller 2010. Vi forventer fortsat fremgang i den økonomiske aktivitet til næste år. Omvendt forventer vi ikke, at væksten bliver stærk nok til at trække gang i arbejdsmarkedet igen.

Hele den privat sektor hårdt ramt af nedgangen på det danske arbejdsmarked

Den samlede beskæftigelse faldt med hele 44.000 personer fra 2. til 3. kvartal 2009 (sæsonkorrigeret). Nedgangen er trukket af både den private og offentlige beskæftigelse. Det viser tabel 2. Den gennemsnitlige arbejdstid (præsterede arbejdstimer per beskæftiget) er ifølge nationalregnskabet steget en smule det seneste kvartal, hvilket umiddelbart er svært at forstå. Sammenholdt med den positive vækst i BNP er produktiviteten øget det seneste kvartal.

Tabel 2. Erhvervsbeskæftigelse

	2. kv. 2009 - 3. kv. 2009	1.-3. kv. 2008 - 1.-3. kv. 2009	1.-3. kv. 2008 - 1.-3. kv. 2009 (pct.)
I alt, heraf	-44	-79	-2,7
Landbrug mv.	0	-1	-1,2
Industri mv.	-16	-35	-8,5
Bygge- og anlæg	-2	-19	-10,1
Handel mv., transport og kommunikation	-19	-28	-3,6
Finansiering og forretningsservice mv.	-8	-11	-2,4
Offentlige og personlige tjenester	0	16	1,6
Offentlig forvaltning og service (memopost)	-3	16	2,0
Privat sektor (markedsfølsomt)	-41	-95	-4,5

Anm.: Sæsonkorrigeret. Beskæftigelsesopgørelsen er eksklusive personer på orlov. Afrunding gør, at summen ikke nødvendigvis passer med totalen.

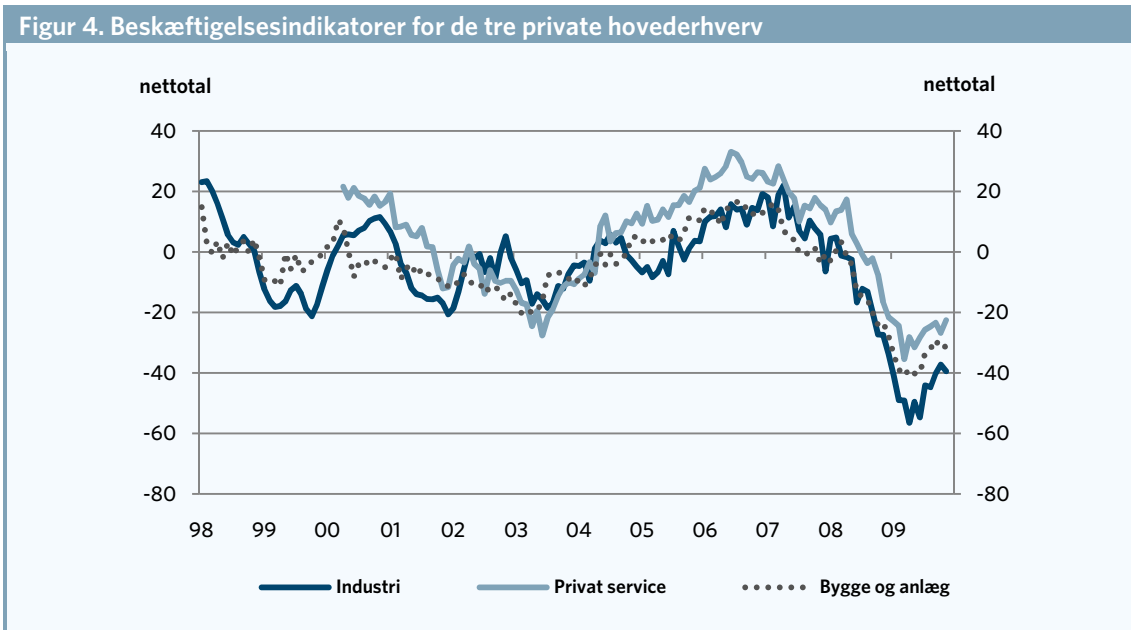
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Tabel 2 viser beskæftigelsesudviklingen på hovederhverv. Hårdest ramt det seneste kvartal målt i personer er industri mv. samt handel mv., transport og kommunikation. Her er beskæftigelsen faldet med henholdsvis 16.000 personer og 19.000 personer. Finansiering og forretningsservice mv. har haft et fald i beskæftigelsen på 8.000 personer, mens bygge- og anlæg har haft et mindre fald i beskæftigelsen det seneste kvartal på 2.000 personer.

Sammenlignes de første tre kvartaler af 2009 med samme periode 2008, har alle private erhverv oplevet beskæftigelsesmæssig tilbagegang. Det offentlige har oplevet relativ stor fremgang – et forhold der dog må ses i sammenhæng med strejken i den offentlige sektor i 2. kvartal sidste år.

Som det fremgår af sidste søjle i tabel 2, er bygge- og anlægssektoren fortsat det hovederhverv der har været hårdest ramt relativt set med en nedgang i beskæftigelsen på 10 pct. Herefter kommer industri mv. (8,5 pct.) og handel mv., transport og kommunikation (3,6 pct.).

Beskæftigelsesindikatorerne for de tre private hovederhverv peger på fortsat stor beskæftigelsesnedgang i 4. kvartal 2009. Styrken i faldet synes dog at være taget noget af sammenlignet med situationen i tidligere i 2009. Det viser figur 4.

Anm.: Beskæftigelsesindikatoren afspejler virksomhedernes vurdering af udviklingen i måneden og de foregående to måneder.
 Kilde: Danmarks Statistik og AE.

Markant overkapacitet i økonomien kalder på nye væksttiltag

Med det markante fald der har været i den økonomiske aktivitet igennem 2008 og i starten af 2009, står vi midt i den største vækstkrise i nyere tid. Selvom de økonomiske hjul begynder at rulle fremad igen, og vi får positive økonomiske vækstrater de kommende år, bliver fremgangen for langsom til at trække gang i arbejdsmarkedet igen.

Der er derfor udsigt til endnu flere kvartaler med nedgang på arbejdsmarkedet, om end vi formentlig har lagt den mest eksplosive udvikling bag os. Det er en meget alvorlig situation, der kalder på flere initiativer. Vi mener, at der både råd og især plads til at lempe finanspolitikken mere. Vi står med en kæmpemæssig uudnyttet kapacitet i dansk økonomi de kommende år.

Med udsigt til markant flere arbejdsløse vil langtidsledigheden fortsætte med at stige markant de kommende år. Det er derfor afgørende, at der gøres alt for at arbejdsløsheden ikke bider sig fast. Det kræver, at den aktive arbejdsmarkedspolitik er helt oppe i omdrejninger – bl.a. med tilbud til tiden.

Derudover bør man benytte de konjunkturmæssige muligheder til at få givet arbejdsstyrkens uddannelsesniveau et tiltrængt løft. Det gælder både i forhold til de unge, men også i forhold til voksen- og efteruddannelsesindsatsen.